



**NACRT**

LOKALNI AKCIONI PLAN ZA  
POSTIZANJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI  
NA TERITORIJI OPŠTINE BIJELO POLJE  
(2020-2024)

## SADRŽAJ

|   |    |
|---|----|
| UVOD.....   | 3  |
| POJMOVNIK.....  | 4  |
| PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR .....  | 5  |
| ANALIZA STANJA .....  | 6  |
| OBLASTI DJELOVANJA I CILJEVI .....  | 14 |
| 1. RODNA RAVNOPRAVNOST U OBRAZOVANJU .....  | 14 |
| 2. ZDRAVLJE ŽENA.....   | 15 |
| 3. NASILJE NAD ŽENAMA I NASILJE U PORODICI .....  | 15 |
| 4. RODNA RAVNOPRAVNOST U EKONOMIJI.....   | 15 |
| 5. POLITIKA I ODLUČIVANJE .....   | 16 |
| 6. INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA KREIRANJE I SPROVOĐENJE POLITIKE ZA RODNU RAVNOPRAVNOST | 16 |
| 7. MEDIJI, KULTURA I SPORT.....   | 16 |
| AKCIONI PLAN ZA PERIOD 2020-2024.....   | 17 |
| PLAN PRAĆENJA SPROVOĐENJA I PROCJENA USPJEŠNOSTI.....                                   | 31 |

## UVOD

Rodna ravnopravnost, prema crnogorskom **Zakonu o rodnoj ravnopravnosti** ("Sl. list RCG", br. 46/07 od 31.07.2007 i "Sl. list Crne Gore", br. 73/10 od 10.12.2010, 40/11 od 08.08.2011, 35/15 od 07.07.2015) podrazumijeva ravnopravno učešće žena i muškaraca, kao i lica drukčijih rodnih identiteta u svim oblastima javnog i privatnog sektora, jednak položaj i jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava i sloboda i korišćenje ličnih znanja i sposobnosti za razvoj društva, kao i ostvarivanje jednake koristi od rezultata rada.

Ovaj zakon propisuje da su svi državni organi, organi državne uprave i lokalne samouprave, javne ustanove, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja, kao i privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce dužni da, radi postizanja rodne ravnopravnosti, u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka, kao i preduzimanja aktivnosti iz svoje nadležnosti ocjenjuju i vrednuju uticaj tih odluka i aktivnosti na položaj žena i muškaraca.

Lokalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnostina teritoriji opštine Bijelo Polje za period 2020-2024. god je dokumenat izrađen u skladu sa međunarodnim i nacionalnim pravnim okvirom, a imajući u vidu specifične potrebe lokalne zajednice na koju se odnosi.

Proces izrade Lokalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti sproveden je na strukturiran način koji je obuhvatio:

- formiranje multisektorske Radne grupe sačinjene od predstavnika/ca Opštine, institucija, civilnog sektora i medija;
- angažovanje eksterne konsultantkinje za izradu javnih politika;
- analizu izvjestaja o sprovođenju prethodnog plana;
- prikupljanje podataka i izradu analize stanja u oblastima prepoznatim kao prioritete, a u skladu sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti i nacionalnim strateškim okvirom -Planom aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti(PAPRR);
- određivanje prioriteta aktivnosti za period 2020 - 2024.godine, te definisanje pokazatelja uspjeha (indikatora) i samih nosilaca aktivnosti.

Važno je istaći da je ovaj strateški dokumenat treći po redu Lokalni akcioni plan za postizanje rodneravnopravnosti u Bijelom Polju i da je bjelopoljska opština među prvima u Crnoj Gori koja je prepoznala potrebu unapređivanja u ovoj oblasti i u skladu sa tim uspostavila institucionalne mehanizme za postizanje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou (Savjet za rodnu ravnopravnost i Kancelarija za rodnu ravnopravnost) te donijela Odluku o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou.

Lokalni plan sadrži pojmovnik, za bolje razumijevanje izraza upotrijebljenih u ovom dokumentu, a u skladu sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, te analizu pravnog i institucionalnog okvira, analiza stanja i tabelarni dio sa planom aktivnosti za svaku od oblasti obuhvaćenom ovim strateškim dokumentom.

## POJMOVNIK

Izrazi upotrijebljeni u ovom dokumentu, a u skladu sa **Zakonom o rodnoj ravnopravnosti**, imaju sljedeća značenja:

**rod** je društveno uspostavljena uloga žena i muškaraca u javnom i privatnom životu koja se razvila na biološkoj razlici polova;

**pol** predstavlja biološku karakteristiku po kojoj se razlikuju ljudska bića na muška i ženska;

**jednake mogućnosti** podrazumijevaju nepostojanje ograničenja po osnovu pola za učešće muškaraca i žena u političkoj, ekonomskoj, društvenoj, kulturnoj i drugim oblastima života, čime se obezbjeđuje ostvarivanje njihovih prava i sloboda;

**nejednak tretman** je svako postupanje kojim se pravi razlika između muškaraca i žena zato što pripadaju različitim polovima ili se neopravdano daje prednost licu jednog pola u odnosu na lice drugog pola;

**neposredna diskriminacija po osnovu pola** postoji ako se aktom, radnjom ili nečinjenjem lice ili grupa lica jednog pola, u istoj ili sličnoj situaciji, dovode ili su dovedeni, odnosno mogu biti dovedeni u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola;

**posredna diskriminacija po osnovu pola** postoji ako prividno neutralna odredba propisa ili opšteg akta, kriterijum ili praksa dovodi ili bi mogla dovesti lice ili grupu lica jednog pola, u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje cilja, odnosno u prihvatljivo srazmjernom odnosu sa ciljem koji se želi postići;

**nasilje po osnovu pola** je djelo kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, mentalna, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelom koja ozbiljno sputava lice da uživa u svojim pravima i slobodama u javnom ili privatnom životu, uključujući porodično nasilje, incest, silovanje i trgovinu ljudima, u skladu sa posebnim zakonom;

**uznemiravanje po osnovu pola** postoji kad neželjeno ponašanje prema licu ili grupi lica jednog pola ima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva, izazivanja straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranja neprijateljskog ili ponižavajućeg okruženja za to lice ili grupu lica, u skladu sa posebnim zakonom;

**seksualno uznemiravanje** je svako neželjeno fizičko, verbalno ili neverbalno ponašanje seksualnog karaktera, koje ima za cilj ili predstavlja povredu ličnog dostojanstva ili kad stvara stanje straha, neugodno, agresivno, ponižavajuće ili uvrjedljivo stanje, u skladu sa posebnim zakonom.

## PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR

Polaznu osnovu za izradu Lokalnog plana za postizanje rodne ravnopravnostina teritoriji opštine Bijelo Polje čini zakonski okvir koji uređuju oblast rodne ravnopravnosti, kao i ostali djelovi zakonskog okvira koji regulišu oblasti od posebne važnosti za postizanje rodne ravnopravnosti i unapređenja kvaliteta života i zaštite građana i građanki od rodno bazirane diskriminacije i nasilja:

- Zakon o rodnoj ravnopravnosti<sup>1</sup>,
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici<sup>2</sup>,
- Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)<sup>3</sup>,
- Zakon o zabrani diskriminacije<sup>4</sup>,
- Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti<sup>5</sup>,
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti<sup>6</sup>
- Krivičnom zakoniku Crne Gore<sup>7</sup>,
- Porodični zakon<sup>8</sup> itd.

Zakon o rodnoj ravnopravnosti definiše diskriminaciju po osnovu pola kao „svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, zbog kojeg se nekom licu otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda ugrađanskom i političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom i drugim oblastima javnog i privatnog života.

Diskriminacijom po osnovu pola smatra se i podsticanje, pomaganje, davanje instrukcija, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po osnovu pola. Takođe, diskriminacijom se smatra svako postupanje kojim se žena zbog trudnoće ili majčinstva, kao i drugo lice zbog promjene pola, dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava.

<sup>1</sup> Zakon o rodnoj ravnopravnosti ("Sl. list RCG", br. 46/07 od 31.07.2007 i "Sl. list Crne Gore", br. 73/10 od 10.12.2010, 40/11 od 08.08.2011, 35/15 od 07.07.2015), <https://bit.ly/37IAXtn>

<sup>2</sup> Zakon o zaštiti od nasilja u porodici ("Službeni list Crne Gore", br. 046/10 od 06.08.2010, 040/11 od 08.08.2011), <https://bit.ly/2KQy0wV>

<sup>3</sup> Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (), <https://bit.ly/2QNoFKj>

<sup>4</sup> Zakon o zabrani diskriminacije ("Službeni list Crne Gore", br. 046/10 od 06.08.2010, 040/11 od 08.08.2011, 018/14 od 11.04.2014, 042/17 od 30.06.2017), <https://bit.ly/2Dg7ZmO>

<sup>5</sup> Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Službeni list Crne Gore”, br. 27/2013, 1/2015, 42/2015, 47/2015, 56/2016, 66/2016, 1/2017, 31/2017 - odluka US, 42/2017 i 50/2017), <https://bit.ly/37AqqjX>

<sup>6</sup> Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Sl. list CG", br. 3/2016, 39/2016, 2/2017, 44/2018, 24/2019), <https://bit.ly/306fLMg>

<sup>7</sup> Krivični zakonik Crne Gore ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 070/03 od 25.12.2003, 013/04 od 26.02.2004, 047/06 od 25.07.2006, Službeni list Crne Gore", br. 040/08 od 27.06.2008, 025/10 od 05.05.2010, 073/10 od 10.12.2010, 032/11 od 01.07.2011, 064/11 od 29.12.2011, 040/13 od 13.08.2013, 056/13 od 06.12.2013, 014/15 od 26.03.2015, 042/15 od 29.07.2015, 058/15 od 09.10.2015, 044/17 od 06.07.2017, 049/18 od 17.07.2018) <https://bit.ly/2KRLPLC>

<sup>8</sup> Porodični zakon (zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 1/2007 i u "Službenom listu CG", br. 53/2016.), <https://bit.ly/2Dct2Xf>

Diskriminacijom se smatra i uznemiravanje po osnovu pola, seksualno uznemiravanje, podsticanje drugog lica na diskriminaciju, kao i korišćenje riječi u muškom rodu kao generički neutralne forme za muški i ženski rod.

Važno je razumjeti da se diskriminacijom ne smatra pravo žena na zaštitu materinstva, kao i propisanu posebnu zaštitu na radu zbog bioloških karakteristika.

Ovaj Lokalni plan izrađen je ne samo u skladu sa zakonskim okvirom, već u skladu sa nacionalnim strateškim okvirom, a posebno Planom aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti (PAPRR). PAPRR je dokument koji usvaja Vlada Crne Gore, a njegova realizacija podrazumijva saradnju i koordinaciju Ministarstva za ljudska i manjinska prava, odnosno Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti, sa svim ministarstavima, organima državne uprave, sa Skupštinom Crne Gore, javnim ustanovama, organima lokalne samouprave i organima lokalne uprave i civilnim sektorom.

U skladu sa navedenim, oblasti koje obuhvata ovaj Lokalni plan definisane su u skladu sa PAPRR-om i samom Pekinškom deklaracijom i Planom za akciju, te Zakonom o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija).

**Osnovni institucionalni mehanizmi** za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti su: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore i institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, uz kontakt osobe iz svih relevantnih institucija, koje su u obavezi da obavljaju poslove u vezi sa postizanjem rodne ravnopravnosti, na nacionalnom i lokalnom nivou.

Opština Bijelo Polje ima uspostavljene **institucionalne mehanizme za postizanje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou**: Savjet za rodnu ravnopravnost i Kancelarija za rodnu ravnopravnost, a sprovodi se i Odluka o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou.

## ANALIZA STANJA

### 1. OBRAZOVANJE

Obrazovanje, njegovi sadržaji i prakse predstavljaju moćne instrumente za reprodukciju rodnih odnosa i od ključne je važnosti za unapređenje rodne ravnopravnosti u društvu. Rodno inkluzivno obrazovanje ima izuzetan značaj na smanjenje razlika zasnovanih na rodu, smanjuje rodno zasnovanu diskriminaciju koja je često uzrok nasilja kako u školama tako i široj društvenoj zajednici.

Sistem obrazovanja i vaspitanja je ključan za prenošenje vrijednosti rodne ravnopravnosti na mlađe generacije, pa se obrazovnim ustanovama nameće obaveza da svojom djelatnošću mijenjaju društveni kontekst i budu promoteri rodne ravnopravnosti, kao univerzalnog standarda građanskog društva i osnovnog principa demokratije.

Kako bi se stvorili uslovi za postizanje ravnopravnosti polova u svim oblastima obrazovanja u Bijelom Polju neophodno je raditi na povećanju nivoa znanja i veće angažovanost zaposlenih u obrazovnom sistemu u oblasti postizanja rodne ravnopravnosti, sa posebnim akcentom na uključivanje akademske zajednice i

zaposlenih u visokoškolskim ustanovama. Istovremeno, potrebno je sprovesti akcije koje će povećati broj mladih koji rade na jačanju rodne ravnopravnosti, procenat romske djece, posebno djevojčica koje ne odustaju od redovnog školovanja, ali i uložiti dodatni napor da se unaprijedi rodni balans u izboru profesija u srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama na lokalnom nivou.

Obrazovni sistem na području opštine Bijelo Polje čini predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje. U obrazovnoj strukturi stanovništva, zastupljena je najviše SSS (47,5%), zatim osnovno obrazovanje (28,5%). Stopa pismenosti je 97%, a stepen akademskog obrazovanja 6,7%.

Mrežu vaspitno-obrazovnih jedinica u Bijelom Polju čine 17 ustanova osnovnog obrazovanja, 3 srednje škole i jedna predškolska ustanova sa 9 predškolskih jedinica (vrtića) koje svoj rad obavljaju pri osnovnim školama. Osim obaveznog osnovnog obrazovanja u opštini, postoji (škola) jedinica osnovnog muzičkog obrazovanja. Viskokoškolske ustanove (univerziteti) čine 2 fakulteta sa 5 programskih studija obrazovanja.

Od ukupno 17 ustanova osnovnog obrazovanja na direktorskim pozicijama nalazi se 5 žena. Takođe, žena ima direktosku poziciju u predškolskoj ustanovi i školi osnovnog muzičkog obrazovanja. U ostalim ustanovama kako školama, tako i u kulturnim centrima, centrima za sport, direktori su muškarci.

## 2. ZDRAVLJE

U skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu građani/ke su jednaki, bez obzira na nacionalnu pripadnost, rasu, pol, rodni identitet, seksualnu orijentaciju, starosnu dob, invaliditet, jezik, vjeru, obrazovanje, socijalno porijeklo, imovno stanje i drugo lično svojstvo, u skladu sa zakonom. Opšte zdravlje ženske populacije jeste posebno pitanje i elementarni uslov za kvalitet života žena i odražava se na ukupno zdravlje stanovništva i na njegovu dobrobit jer se žene suočavaju sa bolestima specifičnim za svoj pol, sa posebnim rizicima ka određenim bolestima. Važno je razumjeti da žensko zdravlje uključuje emocionalnu, socijalnu i fizičku dobrobit i određeno je ne samo biološkim svojstvima, već i socijalnim, političkim i ekonomskim kontekstom u kome žena živi. Žene imaju prava, kao korisnici zdravstvenih usluga, na dostupnost odgovarajućih službi i informacije u sredini koja bi trebalo da prepozna njihove potrebe i obezbijedi privatnost, povjerljivost informacija i saglasnost za sve intervencije i procedure koje se odnose na njeno zdravlje.

Na nivou Lokalne zajednice u oblasti primarne i sekundarne zdravstvene zaštite, odnosno prevencije, postoji mreža savetovališta i osnovnih zdravstvenih usluga (Centar za mentalno zdravlje, Savjetovališta za stanovništvo, za mlade, za reproduktivno zdravlje...) koji sprovode niz preventivnih programa za mlade i žene, sa fokusom na reproduktivno zdravlje, prevencija alkoholizma, narkomanije i pušenja kod mladih, prepoznavanje rizičnih oblika ponašanja, prevencija polno prenosivih bolesti, zaštita od neželjene trudnoće i posledica koje ona sa sobom nosi, zdravi stilovi života.

Zbog svega navedenog, potrebno je unaprijediti znanje svih žena i djevojčica o pravima iz oblasti zdravstvene zaštite i posebno važnosti očuvanje reproduktivnog zdravlja, prevencije i ranog otkrivanje malignih oboljenja kod oba pola, kao i unaprijediti dostupnost primarnih zdravstvenih usluga za žene i muškarce na seoskom području.

Istovremeno, neophodno je povećati senzibilisanost zdravstvenih radnika/ca o rodno osjetljivoj zdravstvenoj zaštiti i unaprijediti odgovor zdravstvenog sistema u dijelu prepoznavanja i reagovanja u slučajeva nasilja nad

ženama i nasilja u porodici, jer je nasilje nad ženama najčešći vid ugrožavanja ljudskih prava koji ugrožava fizičko i mentalno zdravlje žene.

Važno je istaci da žene žrtve nasilja u porodici predstavljaju izuzetno brojnu i višestruko diskriminisanu vulerabilnu grupu u zajednici i shodno zakonu, imaju pravo na psihosocijalnu i medicinsku zaštitu. Zdravstvene ustanove imaju veliki značaj u pružanju podrške i pomoći žrtvi, kao i u obezbjeđivanju dokaza za sudski proces. Takođe, zdravstveni radnici/e su češće od ostalih stručnjaka u situaciji da prepoznaju slučaj nasilja u porodici, najčešće prvi dolaze u kontakt sa zlostavljanom osobom i zato je meophodno povećati njihov nivo informisanosti i senzibiliteta u prepoznavanju nasilja u porodici i radu sa žrtvama.

### 3. NASILJE NAD ŽENAMA I NASILJE U PORODICI

Nasilje nad ženama je oblik rodno zasnovanog nasilja koje utiče samo na žene jer je direktno povezano sa nejednakom podjelom moći koje održava devalvaciju i potčinjenost žene, ali i krši osnovna prava i slobode. Prema jednoj od najsveobuhvatnijih definicija na nivou Evrope, nasilje nad ženama označava „sva djela rodno zasnovanog nasilja koja imaju za posljedicu ili će vjerovatno imati za posljedicu fizičku, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu“.

Nasilje u porodici je najčešći a najskriveniji vid nasilja muškaraca nad ženama, koje je uslovljeno nejednakom moći među polovima. Predstavlja skup ponašanja čiji je cilj kontrola nad drugim osobama upotrebom sile, zastrašivanjem i manipulacijom. Takvo određenje nasilja može se primijeniti u svim oblicima porodičnog nasilja – fizičko zlostavljanje, psihičko zlostavljanje, seksualno zlostavljanje i materijalno i radno iskorišćavanje. Svim ovim oblicima nasilja najčešće su u porodici izloženi žene, djeca i starije osobe.

Nasilje u porodici je ozbiljan društveni problem čije rješavanje predstavlja snažan izazov za policijske, socijalne i zdravstvene službe, pravosudne organe, ali i za oganizacije koje pružaju specijalizovanu podršku žrtvama. Krivičnim zakonom od 2003.godine, nasilje u porodici je prepoznato krivično djelo (Član 220.) dok su posebnim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici od 2010. uređena prekršajna djela nasilja u porodici. Ujedno, u Crnoj Gori je otpočeta reforma socijalne i dječije zaštite koja je postupak odgovora na slučajeve nasilja u porodici i nasilja nad ženama uredila kroz postupak vođenja slučaja, te je shodno tome krajem 2018 godine, izrađen novi Protokol o postupanju u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Žrtve nasilja u Bijelom Polju mogu se obratiti za pomoć i podršku i prijaviti nasilje policiji, Centru za socijalni rad, Tužilaštvu, Domu zdravlja, Centru za podršku djecu i porodici, i nevladinoj organizaciji SOS telefonu za žene i djecu žrtve nasilja.

Istovremeno, u skladu sa Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći, žrtve krivičnih i prekršajnih djela nasilja u porodici imaju parvo na besplatnu pravnu pomoć u vidu pravnog savjetovanja, sastavljanja pismena i zastupanja. Žrtve nasilja u porodici u skladu sa zakonom, pravo na besplatnu pravnu pomoć stiču samim činom dokazivanja postojanja nasilja odgovarajućom dokumentacijom. Ovo pravo se ostvaruje u službi za besplatnu pravnu pomoć formiranoj na nivou Osnovnog suda.

Osim službe za besplatnu pravnu pomoć ustanovljena je i Služba za pružanje podrške oštećenima/svjedocima u predmetima trgovine ljudima, trgovine djecom radi usvojenja i nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici.



Kada su u pitanju krivična djela nasilja u porodici za rad ovih službi zadužen je Osnovni sud a kada je u pitanju prekršaj nadležan je Sud za prekršaje.

Prema podacima Područne jedinice policije Bijelo Polje tokom 2018.godine, registrovano je 19 krivičnih djela nasilja u porodici u okviru kojih je oštećeno 18 lica, a podnešeno 18 prijava. Tokom 2019.godine, registrovano je 19 krivičnih djela nasilja u porodici u okviru kojih je oštećeno 20 lica, a podnešeno je 17 krivičnih prijava. Broj izvršenih prekršaja u 2018 godini, je bio 91 sa ukupno 114 žrtava nasilja, a 2019 godini, 68 u okviru kojih je evidentirano 86 žrtava nasilja.

Broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici u Centru za socijalni rad tokom 2018. godine, bio je 58 od čega je žena žrtava nasilja bilo 28, a djece 27, jedan muškarac i dvije osobe koje pripadaju kategoriji starih lica. Od ukupnog broja slučajeva fizičko nasilje je izvršeno nad 30 osoba a psihičko nad 28. Smještaj u Centar za podršku djeci i porodici 18 korisnika-6 roditelja i 12 oro djece.

U 2019 godini, broj slučajeva nasilja u porodici se povećao na 62, od čega je fizičko nasilje prepoznato u 20 slučajeva a emocionalno u 35, ekonomsko nasilje u jednom i zanemarivanje u 6 slučajeva. Od ukupnog broja korisnika djece žrtava nasilja je bilo 29, odraslih lica 31 i dva stara lica.

SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Bijelo Polje je u 2019 godine, imao je 124 slucaja ( 99 iz BP i 15 iz susjednih gradova), pravna pomoć obezbijedena je za 57 korisnica/ka, psiholoska pomoć za 18 i pratnja povjerljivog lica za 18 korisnica. Za ostvarivanje prava u okviru institucija posredovano je za za 31 korisnicu/ka ( Lokalna uprava, CSR, MRS) .

U cilju poboljšanja položaja osoba sa iskustvom nasilja i njihove kvalitetnije zaštite neophodno je raditi na povećanju informisanost lokalne zajednice o ženskim ljudskim pravima i smanjenju predrasuda i stereotipa u vezi nasilja u porodici i nasilja nad ženama. U cilju sveobuhvatnije podrške žrtvama nasilja neophodno je obezbijediti odgovarajuće servise podrške na lokalnom nivou, ojačati kapacitete za pružanje usluga urgentnog smještaja, psihosocijalne podrške i drugih servisa u skladu sa Istanbulskom konvencijom, kao i obezbijediti finansijsku podršku žrtvama porodičnog nasilja i nasilja nad ženama i njihovo ekonomsko osnaživanje.

#### 4. RODNA RAVNOPRAVNOST U EKONOMIJI

Rodna ravnopravnost se postavlja kao pitanje ekonomskog i društvenog razvoja, a ekonomsko osnaživanje žena kao ključni izazov za bolji razvoj društva u cjelini. Velika stopa nezaposlenost žena je jedan od glavnih uzroka siromaštva. U ekonomskoj sferi posebno nejednak položaj imaju žene koje žive na selu u odnosu na one koje žive u gradu, zatim samohrane majke, žene sa nekom vrstom invaliditeta, Romkinje i manje obrazovne žene.

Stopa nezaposlenosti među ženama na sjeveru je sedam puta veća nego na jugu i tri puta veća od centralnog regiona. Na dan 17.03.2020.godine, u evidenciju nezaposlenih lica Biroa rada Bijelo Polje prijavljeno je ukupno 3387 lica od čega je žena 2027 ili 60%. Posmatrano po stepenima stručne spreme: u prvom stepenu prijavljeno 31,91% žena, drugog stepena 4,84 %, trećeg stepena 23,97, četvrtog stepena 25,80%, petog stepena 0,56% , šestog stepena 1,59 %, i sedmog stepena 11,30% žena.

Na evidenciji Biroa rada Bijelo Polje tokom 2019 godine, nalazilo se 990 lica sa invaliditetom ( ili 8,97%), od čega je 575 žena ili 58,08%. Podrška i poseban stručni tretman koji imaju lica sa invaliditetom na evidenciji Biroa rada ogleda se kroz realizaciju mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, koja obuhvata 14 mjera koje se realizuju kod licenciranog izvođača profesionalne rehabilitacije s ciljem da se lice sa invaliditetom na adekvatan način osposobi za rad, zadrži zaposlenje, u njemu napreduje ili promijeni svoju profesionalnu karijeru. Pored mjera profesionalne rehabilitacije, Zavod za zapošljavanje sprovodi i niz drugih mjera aktivne politike zapošljavanja. Među njima je i finansiranje projekata koji imaju za cilj zapošljavanje OSI na odgovarajućim radnim mjestima.

Na području opštine Bijelo Polje trenutno se realizuje 13 projekata po Grant šemi za finansiranje projekata zapošljavanja lica sa invaliditetom, kojima je obuhvaćeno 86 lica. U mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije tokom godine su uključena 82 lica, a u program Socijalne uključenosti kod izvođača mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije Pamark uključeno je 15 lica sa invaliditetom.

Žensko preduzetništvo je od izuzetnog značaja za ekonomsko osnaživanje žena i tijesno je povezano sa procesom izjednačavanja muških i ženskih prava i demokratizacijom društva u cjelini. Usljed brojnih obaveza i društvenih uloga koje imaju, mnoge žene odustaju od svojih ideja i ne žele da se samostalno okušaju u preduzetničkim vodama, zato žensko preduzetništvo predstavlja samo 9,6% ukupnih registrovanih preduzetničkih firmi. Istovremeno, analiza na lokalnom nivou, pokazala je da žene imaju nizak procenat vlasništva nad poslovnim subjektima, pa je u Bijelom Polju 8% aktivnih poslovnih subjekata u vlasništvu žena.

Lokalna uprava podržava politiku rodne ravnopravnosti i želi da napravi značajan iskorak i u tom pravcu pa je budžetom za 2019 godinu, izdvojila sredstva za podsticaj razvoja ženskog preduzetništva u iznosu od 10.000 eura, koja su nakon konkursa dobile četiri preduzetnice.

U cilju aktivne politike zapošljavanja Zavod za zapošljavanje Crne Gore realizuje i programe obrazovanja odraslih, stručnog osposobljavanja visokoškolaca, programe javnih radova kao i programe grantova za samozapošljavanje kao što su: "Za tvoj biznis", zatim u saradnji sa Help-om projekat "Unaprijeđen pristup tržištu rada za žene i mlade na sjeveroistoku Crne Gore" i podrška u realizaciji projekta "Seoske žene u fokusu" sa ciljem ekonomskog i rodnog osnaživanja žena, projekat „Osposobljavanje i zapošljavanje žena sa invaliditetom u Zaštitnoj radionici“ i td.

Kako bi se obezbijedio ravnopravan pristup žena i muškaraca ekonomskim resursima i smanjila diskriminacija na tržištu rada, u narednom periodu neophodno je pokrenuti niz akcija koje bi smanjile rodnu diskriminaciju na tržištu rada, povećale zapošljivost žena, posebno teže zapošljivih kategorija (mladih žena, samohranih majki, žena sa invaliditetom, Romkinja) i obezbijedile njihovo veće uključivanje u programe neformalnog obrazovanja za sticanje novih znanja i vještina. U tu svrhu potrebno je obezbijediti posebne mjere podrške za razvoj preduzetništva i samozapošljavanja žena na lokalnom nivou, povećati stepen usklađenosti radnih i porodičnih obaveza žena i muškaraca i raditi na izmjeni tradicionalnog pristupa imovini i vlasništvu nad imovinom koju nasljeduju ženska djeca.

## 5. POLITIKA I ODLUČIVANJE

Razvoj društva je nemoguć bez uvažavanja rodne ravnopravnosti koja podrazumijeva razvijanje punih

potencijala i muškaraca i žena. Primjena principa rodne ravnopravnosti zahtijeva reorganizaciju praksi insitucija i to je ono što je najveći izazov. Učešće žena u političkom životu i odlučivanju je ostvarivanje ovog principa, ali i preduslov vidljivosti ženskog glasa u politici, razvoju i potvrdi demokratičnosti društva.

Pitanje rodne ravnopravnosti je značajno jer rod (rodne uloge, identiteti, stereotipi i predrasude) utiče na šanse žena i muškaraca da se bave politikom i oblikuje načine na koji to čine. Imajući u vidu da postoji snažna potreba da se političarke zalažu za rodnu ravnopravnost i unapređenje položaja žena, odsustvo žena iz političkog života pokazuje da ima neravnopravnosti, ali i da žene teško ostvaruju svoja politička prava.

Rodna ravnopravnost se odnosi na muškarce i žene podjednako. Ipak, rodne uloge žena su takve da su one u nepovoljnijem položaju u odnosu na muškarce i imaju manje mogućnosti u društvu. Čak i kada nema formalnih prepreka njima je teže da ostvare neke ciljeve, kao na primer, da se bave politikom.

Jedno od najsnažnijih obilježja crnogorskog društva, koje se izuzetno sporo mijenja, je podjela na „muške” i „ženske” poslove, odnosno sfere djelovanja, uzrokovana duboko ukorijenjenim patrijarhatom. Uvjerenje da politika spada u „mušku” sferu djeluje dvojako - na same žene koje smatraju da im nije mjesto u politici te i ne razmišljaju o političkom angažovanju, i na okolinu koja žene ne podržava ukoliko se, ipak, odluče baviti politikom. Nesklad u raspodjeli porodičnih i kućnih obaveza između muškarca i žene u velikoj mjeri uzrokuje sve ostale razlike među njima: različite mogućnosti na tržištu rada, različite pozicije u društvu, razlike u distribuciji moći i ugleda. Dakle, iako se ne može reći da su formalno spriječene da se bave politikom, žene ipak moraju da savladaju previše (ne)vidljivih prepreka kako bi se odlučile da započnu karijeru u politici.

U aktuelnom sazivu trenutno je najveći broj žena u Skupštini od početka parlamentarizma u Crnoj Gori, što je rezultat kvota koje su 2011. godine, usvojene u Zakonu o izboru odbornika i poslanika, što je dovelo do toga da danas imamo 29,63 odsto žena u sastavu crnogorskog parlamenta. Iako najnovije izmjene i dopune Zakona o izboru odbornika i poslanika nalažu da na izbornim listama mora biti ukupno 30% žena, kao i da one moraju biti najmanje na svakom četvrtom mjestu na listama, to nije bio slučaj tokom lokalnih izbora održanih krajem maja 2014. godine.

Bjelopoljska skupština ima 38 predstavnika/ca naroda (odbornika). U sadašnjem sazivu su 29 muškarca i 9 žena. Od toga, DPS ima 6 odbornica, Demokrate 1, URA 1 i DNP 1 odbornicu, što pokazuje da 4 od 10 političkih subjekata imaju žene u svojim odborničkim klubovima. Među nosiocima najviše vlasti u Opštini Bijelo Polje, žene su: Sekraterka skupštine, Glavna administratorka, Sekretarka sekretarijata za finasije, Sekretarka sekretarijata za lokalnu samoupravu, Direktorica TO Bijelo Polje, Direktorica JU Centar za podršku djeci i porodici.

Rezolucija 1325 predstavlja poziv i na veće učešće žena na mjestima odlučivanja, podršku ekonomskoj nezavisnosti i osnaženosti, kao i poziv za kreiranje javnih politika uz puno uvažavanje uticaja koje te politike imaju i na muškarce i žene, ali i na borbu protiv stereotipa i patrijarhalnih obrazaca, koji su često inicijalna kapisla za rodno zasnovano nasilje.

Proces uvođenja žena u sferu donošenja političkih odluka je neravnomjeran, spor i obilježen brojnim izazovima, te stoga unaprijeđenje učešća žena u politici zahtijeva širu društvenu akciju. To zahtijeva niz koraka u promjeni tradicionalnih rodni uloga u društvu, ravnopravnoj raspodjeli rada i porodičnih odgovornosti, jednake šanse za napredovanje u karijeri, kao i snažnu motivaciju žena za veće učešće u politici. S tim u vezi u

narednom periodu na nivou Opštine Bijelo Polje će se preuzeti akcije koje će doprinijeti povećanju broja žena zainteresovanih, uključenih i edukovanih za oblasti politika i odlučivanje, većoj uravnoteženosti zastupljenosti žena i muškaraca u zakonodavnoj vlasti na lokalnom nivou, unaprjeđenju uloge žene u procesima izgradnje društvene kohezije, kao i povećanju informisanosti institucija i organizacija na lokalnom nivou sa načelima Rezolucije 1325 Savjeta bezbjednosti UN – Žene, mir i bezbjednost.

## 6. INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA KREIRANJE I SPROVOĐENJE POLITIKE ZA RODNU RAVNOPRAVNOST

Na lokalnom nivou u Bijelom Polju postoje dva institucionalna mehanizma za postizanje rodne ravnopravnosti i to: Savjet za rodnu ravnopravnost Skupštine opštine Bijelo Polje i Kancelarija za rodnu ravnopravnost u okviru Odjeljenja za ljudska i manjinska prava i prevenciju bolesti zavisnosti kao sastavni dio Sekretarijata za lokalnu samoupravu.

Kancelarija za rodnu ravnopravnost u kontinuitetu sprovodi aktivnosti od značaja za postizanje rodne ravnopravnosti na teritoriji opštine Bijelo Polje i o svom radu izvještava kako lokalnu upravu tako i partnere i opštu javnost u zajednici. Kancelarija usko saraduje sa Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore i Kancelarijom za rodnu ravnopravnost koja funkcioniše u okviru Ministarstva za ljudska i manjinska prava, kao i ostalim sekretarijatima i službama opštine Bijelo Polje, koji mogu doprinijeti unapređenju kvaliteta rada Kancelarije.

Kancelarija razvija saradnju sa nevladinim organizacijama i institucijama u cilju unapređenja međusektorske saradnje i promocije ženskih prava. Istovremeno, njeni predstavnici učestvuju u radi mnogih radnih grupa i tijela poput Radne grupe za izradu Lokalnog akcionog plana za postizanje rodne ravnopravnosti, LPA za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba, Komisiji za raspodjelu sredstava za podršku ženskom preduzetništvu i td. U okviru svog djelovanja Kancelarija organizuje i različite javne rasprave koje su u uskoj vezi sa pitanjima rodne ravnopravnosti.

Svoj doprinos daju i kroz promociju projekata i programa koji se sprovode na lokalnom nivou a koji za cilj imaju unapređenje ženskih ljudskih prava, ekonomsko osnaživanje žena uključujući i preduzetništvo, razvoj kulture i senzibilizaciju javnosti po pitanju roda i rodnih uloga.

U kontinuitetu se obilježavaju važni datumi kao što su: Međunarodni praznik žena 8. mart, Međunarodni dan žena na selu, Svjetski dan hrane i Svjetski dan borbe protiv siromaštva, Dan rodne ravnopravnosti, kampanja "16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama", kampanja "Jedna milijarda ustaje".

Zaposleni u kancelariji u kontinuitetu jačaju svoje kapacitete kroz učešće na mnogim seminarima i obukama koje organizuje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i nevladine organizacije iz oblasti ljudskih prava, rodne ravnopravnosti, rada sa marginalizovanim grupama stanovništva, diskriminacije žena, uticaja stereotipa i predrasuda na raspored resursa u društvu", rodnog budžetiranja i sl.

Kako bi se ojačali mehanizmi za postizanje rodne ravnopravnosti, te kako bi dali puni doprinos promociji i zaštiti ženskih prava u narednom periodu, neophodno je raditi na uspostavljanju sistema rodnog budžetiranja na nivou lokalne samouprave, povećanju informisanosti građana/ki o aktivnostima Opštine Bijelo Polje u oblasti postizanja rodne ravnopravnosti i povećanju vidljivosti rada Kancelarije za rodnu ravnopravnost, ali i na

daljem unapređenju saradnje Kancelarije za rodnu ravnopravnost i ostalih relevantnih aktera na lokalnom i nacionalnom nivou u oblasti kreiranja i sprovođenja politika rodne ravnopravnosti.

## 7. MEDIJI, KULTURA I SPORT

Mediji predstavljaju jedan od najvažnijih činilaca savremenog društva, koji su zbog svoje nezaobilazne informativne, komunikativne i simboličke funkcije, ključni posrednici u prenošenju sistema vrijednosti i izgradnji političkog mišljenja, koje vodi ka političkim odlukama. Mediji imaju zadatak ne samo da obavještavaju, već i da emancipuju javnost, što podrazumijeva i visok stepen senzibilisanosti ljudi koji u njima rade. Zbog toga, Zakon o rodnoj ravnopravnosti propisuje dvije odredbe, za čije nepoštovanje su predviđene i sankcije, a koje se odnose na upotrebu rodno senzitivnog jezika i obavezne obuke o rodnoj ravnopravnosti za zaposlene”.

U Bijelom Polju postoji 5 medija, i to 3 radio stanice od kojih je jedna javni lokalni emiter i dvije komercijalne radio stanice, jedna televizijska kuća i jedan štampani medij. Posmatrajući prethodni period, može se sa sigurnošću reći da žene u bjelopoljskim medijima sigurnim korakom zauzimaju medijski prostor, što u daljim akcijama koje treba da dovedu do veće pokrivenosti teme rodne ravnopravnosti, može biti od izuzetnog značaja. Naime, u sva tri radija, uključujući i javnog lokalnog emitera, direktorice su žene. Istovremeno, na čelu jedine televizijske kuće Sun TV, se takođe nalazi žena. U Bijelom Polju postoji i dopisništvo dnevnih novina Dan, Vijesti, Pobjeda i Dnevne novine, i dopisnica Vijesti je žena.

Bez obzira na vidan napredak, mediji još uvijek u potrebnoj mjeri ne prepoznaju značaj tema i pitanja koja su specifična za žene i njihova iskustava u zajednici. I dalje su skloni reprodukciji rodni stereotipa i pristupa koji osnažuju patrijarhalnu raspodjelu rodni uloga. Kada je u pitanju rodno senzitivni jezik, njegovo sve češće, i ako nedovoljno, korišćenje govori o napretku medija u ovom pogledu.

Budući da mediji slobodno odlučuju o tome koje su teme vrijedne medijske pažnje, od njihove spremnosti zavisi da li će u dovoljnoj mjeri plasirati teme bitne za živote žena, posebno kada su u pitanju ženska ljudska prava. Ali, vidljivo je da mediji još ne prepoznaju proaktivnu ulogu koju bi morali preuzeti kao bitni akteri politike rodne ravnopravnosti, i da je u tom smislu potrebno ulagati dodatne napore kako bi ta uloga bila prepoznata.

Značaj kulture i umjetnosti za oblikovanje rodni odnosa je od izuzetnog značaja. Kultura i umjetnost su elementi civilizacije i pitanje identiteta. Umjetnost je ogledalo društva i u njoj se ogledaju kulturni obrasci, predstave žene ne samo u umjetnosti već i njenog mjesta u porodici i društvu. Žensko stvaralaštvo je svijet viđen iz ženskog ugla (Ženski rukopis, Slikarstvo, Muzika, Feministička umjetnost, Kulturno nasljeđe). U domenu kulture i umjetnosti sve je veća prisutnost žena i njihov je uspjeh vidljiviji, ali, istorijska i kulturna postignuća žena i dalje su nedovoljno prepoznata kao dio kulturno-istorijskog nasljeđa. Brojni istoričari i teoretičari kulture tvrde da su žene nepravredno isključene iz kulturno-istorijskog sjećanja.

Treba naglasiti i da kultura pomaže u ostvarivanju prihoda i obezbjeđivanju sredstava za život građana. Kako bi kultura i dalje doprinosila blagostanju, potrebno je da se stavi naglasak na unapređenje rodne ravnopravnosti u razvoju, kao i ciljane akcije za poboljšanje učešća žena u kulturnim aktivnostima.

Sport je sektor u kojem tradicionalno prevladavaju muškarci, a napredak po pitanju rodne ravnopravnosti u ovom području koče društvene konstrukcije ženstvenosti i muževnosti. Prema njima sport se često povezuje s „muževnim“ karakteristikama, poput fizičke snage, otpornosti i brzine, te izuzetno takmičarskog duha koji katkada prelazi u sukobe. Žene koje se bave sportom ponekad se smatraju „muškobanjastima“, a muškarci koje ne zanima sport „nemuževnima“.

Tradicionalne rodne uloge imaju izuzetno jak uticaj jer žene u poređenju sa muškarcima provode više vremena brinući o svojoj porodici, što znači da manje učestvuju u ostalim društvenim aktivnostima poput sportskih, kulturnih ili rekreativnih. Uprkos postepenom povećanju broja žena u sportu, žene i dalje nisu dovoljno zastupljene u tijelima koja donose odluke u sportskim ustanovama kako na lokalnom, tako i na državnom i međunarodnom nivou. Također, velika je razlika u medijskom prostoru koji je posvećen ženskim i muškim sportovima, pri čemu muški sportovi dobijaju značajno veću pažnju. Nedostatak sportskih novinarki predstavlja još jedan izazov.

U cilju postizanja rodne ravnopravnosti u medijima, sportu i kulturi u Bijelom Polju, neophodno je raditi na eliminaciji predrasuda i stereotipa, afirmaciji ženskog stvaralaštva, unaprjeđenju znanja zaposlenih u medijima o rodnoj ravnopravnosti, otvarati nove kulturne prostore za žene i afirmirati doprinos ženskog stvaralaštva razvoju zajednice. Istovremeno, treba da se afirmišu uloga žena u sportu te da se obezbijede mogućnosti veće uključenosti žena u sportske aktivnosti.

## OBLASTI DJELOVANJA I CILJEVI

Lokalni akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti na teritoriji opštine Bijelo Polje (2020- 2024) obuhvata sedam oblasti za koje su definisani strateški i specifični ciljevi, kao i pripadajuća lista aktivnosti za navedeni period.

### 1. RODNA RAVNOPRAVNOST U OBRAZOVANJU

#### **Strateški cilj 1: Postizanje ravnopravnosti polova u svim oblastima obrazovanja**

Specifični ciljevi:

Cilj 1.1. Povećanje nivoa znanja i veća angažovanost zaposlenih u obrazovnom sistemu u oblasti postizanja rodne ravnopravnosti.

Cilj 1.2. Povećanje broja mladih koji rade na jačanju rodne ravnopravnosti kroz vršnjačku edukaciju.

Cilj 1.3. Povećana uključenost akademske zajednice i zaposlenih u visokoškolskim ustanovama kada se govori o temi rodne ravnopravnosti.

Cilj 1.4. Povećanje procenta romske djece, posebno djevojčica koje ne odustaju od redovnog školovanja.

Cilj 1.5. Unaprijediti rodni balans u izboru profesija u srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama na lokalnom nivou.

## 2. ZDRAVLJE ŽENA

### Strateški cilj 2: Zaštita i unapređenje zdravlja žena i djevojčica

Specifični ciljevi:

Cilj 2.1. Unaprijeđeno znanje o pravima iz oblasti zdravstvene zaštite i posebno važnosti očuvanje reproduktivnog zdravlja svih žena i djevojčica.

Cilj 2.2. Povećano znanje o važnosti prevencije i ranog otkrivanje malignih oboljenja kod oba pola.

Cilj 2.3. Povećana senzibilisanost zdravstvenih radnika/ca o rodno osjetljivoj zdravstvenoj zaštiti i unaprijeđen odgovor zdravstvenog sistema u dijelu prepoznavanja i reagovanja u slučajeva nasilja (u skladu sa Protokolom).

Cilj 2.4. Unaprijeđena dostupnost primarnih zdravstvenih usluga za žene i muškarce na seoskom području.

Cilj 2.5. Unaprijeđena informisanost svih mladih o temi reproduktivnog zdravlja.

## 3. NASILJE NAD ŽENAMA I NASILJE U PORODICI

### Strateški cilj 3: Suzbiti sve oblike nasilja nad ženama i nasilja u porodici, unaprijediti položaj i zaštitu prava žrtava svih oblika nasilja

Specifični ciljevi:

Cilj 3.1. Povećanje informisanost o ženskim ljudskim pravima i smanjenje predrasuda i stereotipa o problemu nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Cilj 3.2. Obezbjediavanje finansijske podrške žrtvama porodičnog nasilja i nasilja nad ženama u Opštini Bijelo Polje i njihovo ekonomsko osnaživanje.

Cilj 3.3. Obezbjediavanje kvalitetnih servisa podrške na lokalnom nivou za žrtve nasilja i jačanje kapaciteta za pružanje usluga urgentnog smještaja, psihosocijalne podrške i drugih servisa u skladu sa Istanbulskom konvencijom.

Cilj 3.4. Povećanje informisanosti šire javnosti o problemu nasilja nad ženama i nasilja u porodici i važnosti prevencije i suzbijanja istog.

## 4. RODNA RAVNOPRAVNOST U EKONOMIJI

### Strateški cilj 4: Ravnopravan pristup žena i muškaraca ekonomskim resursima i smanjenje svih oblika diskriminacije na tržištu rada.

Specifični ciljevi:

Cilj 4.1. Povećana svijest o važnosti efikasne primjenu zakona i smanjena rodno bazirana diskriminacija na tržištu rada.

Cilj 4.2. Povećana zapošljivost žena, posebno teže zapošljivih kategorija (mladih žena, samohranih majki, žena sa invaliditetom, Romkinja) i njihovo veće uključivanje u programe neformalnog obrazovanja za sticanje novih znanja i vještina.

Cilj 4.3. Obezbjediavanje posebnih mjera podrške za razvoj preduzetništva i samozapošljavanja žena na lokalnom nivou.

Cilj 4.4. Povećanje stepena usklađenosti radnih i porodičnih obaveza žena i muškaraca.

## 5. POLITIKA I ODLUČIVANJE

### **Strateški cilj 5: Ravnopravno učešće žena muškaraca na svim nivoima odlučivanja.**

Specifični ciljevi:

Cilj 5.1. Povećan broj žena zainteresovanih, uključenih i edukovanih za oblasti politika i odlučivanje.

Cilj 5.2. Postignuta uravnotežena zastupljenost žena i muškaraca u zakonodavnoj vlasti na lokalnom nivou.

Cilj 5.3. Unaprijeđena uloga žene u procesima izgradnje društvene kohezije i institucije i organizacije na lokalnom nivou upoznate sa načelima Rezolucije 1325 Savjeta bezbjednosti UN – Žene, mir i bezbjednost.

## 6. INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA KREIRANJE I SPROVOĐENJE POLITIKE ZA RODNU RAVNOPRAVNOST

### **Strateški cilj 6: Jačanje i unapređivanje mehanizama za postizanje rodne ravnopravnosti.**

Specifični ciljevi:

Cilj 6.1. Uspostavljanje sistema rodnog budžetiranja na nivou lokalne samouprave.

Cilj 6.2. Povećanje informisanosti građana/ki o aktivnostima Opštine Bijelo Polje u oblasti postizanja rodne ravnopravnosti i povećanje vidljivosti rada Kancelarije za rodnu ravnopravnost .

Cilj 6.3. Unapređenje saradnje Kancelarije za rodnu ravnopravnost i ostalih relevantnih aktera na lokalnom i nacionalnom nivou u oblasti kreiranja i sprovođenja politika rodne ravnopravnosti.

## 7. MEDIJI, KULTURA I SPORT

### **Strateški cilj 7: Postizanje rodne ravnopravnosti u medijima, sportu i kulturi - eliminacija predrasuda, stereotipa i afirmacija ženskog stvaralaštva.**

Specifični ciljevi:

Cilj 7.1. Unaprijeđeno znanje zaposlenih u medijima o rodnoj ravnopravnosti.

Cilj 7.2. Otvaranje novih kulturnih prostora za žene i afirmacija ženskog stvaralaštva i doprinosa razvoju zajednice.

Cilj 7.3. Povećanje mogućnosti za uključenost i veća afirmisanosti žena u/iz Bijelog Polja u sportu.



## AKCIONI PLAN ZA PERIOD 2020-2024

### 1. RODNA RAVNOPRAVNOST U OBRAZOVANJU

#### Strateški cilj 1: Postizanje ravnopravnosti polova u svim oblastima obrazovanja

Specifični ciljevi:

Cilj 1.1. Povećanje nivoa znanja i veća angažovanost zaposlenih u obrazovnom sistemu u oblasti postizanja rodne ravnopravnosti.

Cilj 1.2. Povećanje broja mladih koji rade na jačanju rodne ravnopravnosti kroz vršnjačku edukaciju.

Cilj 1.3. Povećana uključenost akademske zajednice i zaposlenih u visokoškolskim ustanovama kada se govori o temi rodne ravnopravnosti.

Cilj 1.4. Povećanje procenta romske djece, posebno djevojčica koje ne odustaju od redovnog školovanja.

Cilj 1.5. Unaprijediti rodni balans u izboru profesija u srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama na lokalnom nivou.

| AKTIVNOSTI  | POKAZATELJI USPJEHA (INDIKATORI)   | NOSIOCI AKTIVNOSTI   | VRIJEME REALIZACIJE | IZVORI FINANSIRANJA  |
|---|--|--|---------------------|--|
| <b>1.1. Sprovođenje obuke iz oblasti rodne ravnopravnosti za vaspitno-obrazovni kadar na nivou predškolskog, osnovnog, srednjoškolskog obrazovanja.</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Organizovana minimum jedna obuka godišnje.</li> <li>– Minimum 15 zaposlenih u obrazovnom sistemu obučeno godišnje.</li> </ul>   | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost, obrazovne institucije, organizacije civilnog društva | 2020 - 2024         | Redovni budžet opštine, konkurs za finansiranje NVO, donatorska sredstva |
| <b>1.2. Organizovanje obuka za vršnjačku edukaciju za mlade (srednjoškolce i studente) na temu rodne ravnopravnosti.</b>                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Organizovana minimum jedna obuka godišnje.</li> <li>– Minimum 20 mladih vršnjačkih edukatora/ki obučeno godišnje.</li> <li>– Vršnjački edukatori sprovedi minimum po jednu radionicu</li> </ul> | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa organizacijama civilnog društva         | 2020 - 2024         | Redovni budžet opštine, konkurs za finansiranje NVO, donatorska sredstva |

|   |   |   |  |  |
|---|---|---|--|--|
|   | godišnje.   |   |  |  |
| <b>1.3. Kampanja za jačanje svijesti roditelja i zaposlenih u obrazovnim institucijama o važnosti prevencije i sprečavanja napuštanja školovanja romske populacije, posebno djevojčica.</b>       | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Sprovedena minimum jedna kampanja godišnje na nivu opštine.</li> <li>– Broj sastanaka sa roditeljima i zaposlenima u obrazovnim ustanovama, broj medijskih priloga.</li> </ul>             | Opština: Kancelarija za rodnu ravnopravnost, Kancelarija za saradnju sa Romima, obrazovne ustanove, mediji, organizacije civilnog društva   | 2020 - 2024  | Redovni budžet opštine, konkurs za finansiranje NVO, donatorska sredstva |
| <b>1.4. Organizovanje edukativnih aktivnosti na temu rodne ravnopravnosti u saradnji sa zaposlenima u visokoškolskim ustanovama</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Organizovana minimum jedna aktivnost godišnje (okrugli sto, predavanje)</li> </ul>   | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa visokoškolskim ustanovama, organizacijama civilnog društva, medijima   | 2020 - 2024  | Redovni budžet opštine, konkurs za finansiranje NVO, donatorska sredstva |
| <b>1.5. Organizovati info sesije, radionice i druge aktivnosti za mlade sa ciljem promocije STEM obrazovanja (nauka, tehnologija, inženjerstvo i matematiku) kod oba pola, posebno djevojčica</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Organizovana minimum jedna aktivnost godišnje</li> <li>– Minimum 100 djece i mladih obuhvaćeno aktivnostima</li> </ul>   | Obrazovne ustanove u saradnji sa organizacijama civilnog društva, medijima i Ministarstvom nauke i Ministarstvom za ljudska i manjnska prava  | I i II kvartal (drugo školsko polugodje) 2020 - 2024   | Redovni budžet opštine, konkurs za finansiranje NVO, donatorska sredstva |
| <b>1.6. Obilježavanje Međunarodnog dana žena i devojaka u nauci i Međunarodnog dana djevojčica u ICT-u</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj i vrsta dešavanja organizovanih u Bijelom Polju.</li> <li>– Broj institucija i organizacija uključenih u događaj.</li> <li>– Minimum 100 djevojčica i devojaka obuhvaćeno.</li> </ul> | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa obrazovnim ustanovama, organizacijama civilnog društva, medijima i Ministarstvom nauke i Ministarstvom za ljudska i manjnska prava | 2020-2024<br>Jednom godišnje:<br>- Međunarodni dana žena i devojaka u nauci: 11. februar<br>- Međunarodni dan djevojčica u ICT-u: 25.april | Redovna budžetska sredstva   |

## 2. ZDRAVLJE ŽENA

### Strateški cilj 2: Zaštita i unapređenje zdravlja žena i djevojčica

Specifični ciljevi:

Cilj 2.1. Unaprijeđeno znanje o pravima iz oblasti zdravstvene zaštite i posebno važnosti očuvanje reproduktivnog zdravlja svih žena i djevojčica.

Cilj 2.2. Povećano znanje o važnosti prevencije i ranog otkrivanje malignih oboljenja kod oba pola.

Cilj 2.3. Povećana senzibilisanost zdravstvenih radnika/ca o rodno osjetljivoj zdravstvenoj zaštiti i unaprijeđen odgovor zdravstvenog sistema u dijelu prepoznavanja i reagovanja u slučajeva nasilja (u skladu sa Protokolom).

Cilj 2.4. Unaprijeđena dostupnost primarnih zdravstvenih usluga za žene i muškarce na seoskom području.

Cilj 2.5. Unaprijeđena informisanost svih mladih o temi reproduktivnog zdravlja.

| AKTIVNOSTI   | POKAZATELJI USPJEHA (INDIKATORI)  | NOSIOCI AKTIVNOSTI  | VRIJEME REALIZACIJE  | IZVORI FINANSIRANJA                  |
|--|---|---|--|--------------------------------------|
| <b>2.1. Organizovati kampanje povodom Međunarodnog dana zdravlja 7. aprila u cilju upoznavanja sa pravima pacijenata, posebno informisanja o primarnoj zdravstvenoj zaštiti.</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj i vrsta događaja i distribuiranog informativnog materijala</li> <li>– Broj radio i TV emisija</li> </ul>        | Dom zdravlja u saradnji sa Ministarstvom zdravlja i Institutom za javno zdravlje, organizacijama civilnog društva, medijima | 2020 – 2024<br><br>Jednom godišnje<br>7. aprila – međunarodni dan zdravlja | Redovna budžetska sredstva, donatori |
| <b>2.2. Formiranje tima za preventivne programe</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Formiran tim</li> <li>– Kreiran godišnji plan rada</li> </ul>  | Dmo zdravlja u saradnji sa Opštinom, Centrom za socijalni rad   | 2020   | Redovna budžetska sredstva,          |
| <b>2.3. Organizovana minimum jedna godišnja kampanja na lokalnom nivou o važnosti prevencije i ranog otkrivanje malignih oboljenja.</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Organizovana minimum jedna 7 dnevna kampanja godišnje.</li> <li>– Broj medijskih programa i tekstova.</li> </ul>     | Dom zdravlja u saradnji sa Ministarstvom zdravlja i Institutom za javno zdravlje, organizacijama civilnog društva, medijima | 2020 - 2024  | Redovna budžetska sredstva, donatori |
| <b>2.4. Obilježavanje datuma iz Kalendara zdravlja (prevencija karcinoma grlića materice, karcinoma dojke)</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Sprovedena minimum jedna aktivnost za obilježavanje datuma</li> <li>– Broj medijskih programa i tekstova.</li> </ul> | Dom zdravlja u saradnji sa Ministarstvom zdravlja i Institutom za javno zdravlje,   | 2020 - 2024  | Redovna budžetska sredstva, donatori |

|   |   |  |                          |                                      |
|---|---|--|--------------------------|--------------------------------------|
|   |   | organizacijama civilnog društva, medijima  |                          |                                      |
| <b>2.5. Edukacija mladih – posebno učenica i studentkinja na temu očuvanja reproduktivnog zdravlja</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Minimum jedno predavanje godišnje za sve mlade organizovano u svakoj obrazovnoj ustanovi.</li> <li>– Organizovana minimum po jedna radionica posebno za učenice i studentkinje a posebno za učenike i studente.</li> </ul> | Dom zdravlja u saradnji sa obrazovnim insitucijama, Ministarstvom zdravlja i Institutom za javno zdravlje, organizacijama civilnog društva, medijima | Kontinuirano 2020 - 2024 | Redovna budžetska sredstva, donatori |
| <b>2.6. Sprovođenje škole odgovornog roditeljstva</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Minimum 40 porodica obuhvaćeno programom</li> </ul>  | Dom zdravlja   | Kontinuirano 2020 - 2024 | Redovna budžetska sredstva, donatori |
| <b>2.7. Organizovano predavanje na temu uticaja nasilja na zdravlje žena</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Organizovano minimum jedno predavanje godišnje</li> </ul>  | Dom zdravlja u saradnji sa obrazovnim insitucijama, Ministarstvom zdravlja i Institutom za javno zdravlje, organizacijama civilnog društva, medijima | 2020 - 2024              | Redovna budžetska sredstva, donatori |
| <b>2.8. Formiranje mobilnih timova za unapređenje zdravstvene zaštite žena i muškarca na seoskom području</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Formirani mobilni tim/ovi</li> <li>– Broj realizovanih pregleda primarne zaštite na seoskom području</li> </ul>  | Dom zdravlja   | 2020 - 2024              | Redovna budžetska sredstva, donatori |
| <b>2.9. Organizovanje obuke zdravstvenih radnika/ca o pojmu rodne ravnopravnosti i značaju rodno osjetljive zdravstvene zaštite posebno propisima iz Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici, koji je Ministarstvo zdravlja potpisalo.</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Organizovana minimum jedna obuka godišnje</li> <li>– Minimum 90% zdravstvenih radnika/ca prošlo obuke do kraja perioda trajanja LAP-a.</li> </ul>  | Dom zdravlja u saradnji sa obrazovnim insitucijama, Ministarstvom zdravlja i Institutom za javno zdravlje, organizacijama civilnog društva, medijima | 2020 - 2024              | Redovna budžetska sredstva, donatori |

### 3. NASILJE NAD ŽENAMA I NASILJE U PORODICI

#### Strateški cilj 3: Suzbiti sve oblike nasilja nad ženama i nasilja u porodici, unaprijediti položaj i zaštitu prava žrtava svih oblika nasilja

Specifični ciljevi:

Cilj 3.1. Povećanje informisanost o ženskim ljudskim pravima i smanjenje predrasuda i stereotipa o problemu nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Cilj 3.2. Obezbeđivanje finansijske podrške žrtvama porodičnog nasilja i nasilja nad ženama u Opštini Bijelo Polje i njihovo ekonomsko osnaživanje.

Cilj 3.3. Obezbeđivanje kvalitetnih servisa podrške na lokalnom nivou za žrtve nasilja i jačanje kapaciteta za pružanje usluga urgentnog smještaja, psihosocijalne podrške i drugih servisa u skladu sa Istanbulsom konvencijom.

Cilj 3.4. Povećanje informisanosti šire javnosti o problemu nasilja nad ženama i nasilja u porodici i važnosti prevencije i suzbijanja istog.

| AKTIVNOSTI  | POKAZATELJI USPJEHA (INDIKATORI)  | NOSIOCI AKTIVNOSTI   | VRIJEME REALIZACIJE   | IZVORI FINANSIRANJA  |
|---|---|--|---|--|
| <b>3.1. Informisanje lokalne zajednice o ženskim ljudskim pravima i podizanje nivoa svijesti o problemu nasilja</b>       | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj organizovanih okruglih stolova, seminara, predavanja, emisije na lokalnim medijima.</li> <li>– Minimum 50 muškaraca i žena godišnje obuhvaćeno ovim aktivnostima.</li> </ul>  | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa obrazovnim ustanovama, organizacijama civilnog društva, medijima        | Kontinuirano<br>2020 - 2024   | Redovna budžetska sredstva, donatori                                 |
| <b>3.2. Sprovedenje kampanje 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj tematskih događaja</li> <li>– Broj i vrsta informativnih materijala.</li> <li>– Broj Radio i TV emisija-priloga</li> </ul>  | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa CSR, Domom zdravlja, Upravom policije i organizacijama civilnog društva | 2020 - 2024<br><br>Jednom godišnje:<br>25. novembar do 10. decembar | Lokalna samouprava, Nadležna ministarstva<br>Donatori,               |
| <b>3.3. Formiranje i rad fonda za pomoć ženama žrtvama porodičnog nasilja i nasilja nad ženama u Opštini Bijelo Polje</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Usvojena Odluka za formiranje fonda za pomoć ženama žrtvama porodičnog nasilja i nasilja nad ženama u Opštini Bijelo Polje</li> <li>– Kreiran Pravilnik o radu i načinu</li> </ul> | Opština  | Formiranje Fonda do I kvartala 2021.god                             | Budžet Opštine, Sredstva tužilaštva<br>primejnom instituta odloženog |

|  |  |  |                          |   |
|--|--|--|--------------------------|---|
|  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– dodjele sredstava Fonda.</li> <li>– Broj žena korisnica Fonda na godišnjem nivou.</li> </ul>  |  | Rad Fonda – kontinuirano | gonjenja, Sredstva iz donacija i projektnih aktivnost       |
| <b>3.4. Razvoj usluga procjene i planiranja ekonomskog osnaživanja žena žrtava nasilja u porodici</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Razvijene usluge</li> <li>– Broj korisnica n godišnjem nivou</li> <li>– Procenat radne aktivacije u odnosu na obuhvat korisnica programa</li> </ul>             | Centar za socijalni rad, ZZCCG – Biro rada Bijelo Polje  | Kontinuirano 2020 - 2024 | Redovna budžetska sredstva, nadležna ministarstva, donatori |
| <b>3.5. Povećan broj korisnica usluge besplatne pravne pomoći za žrtve nasilja u porodici</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj i vrsta informativnih emisija, događaja.</li> <li>– Broj pruženih usluga besplatne pravne pomoći žrtvama porodičnog nasilja u odnosu na ostale.</li> </ul> | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa Osnovnim sudom, Sudom za prekršaje, organizacijama civilnog društva                       | Kontinuirano 2020-2024   | Redovna budžetska sredstva                                  |
| <b>3.6. Povećati broj alternativnih servisa podrške za žrtve nasilja u porodici (grupe samopodrške, edukativno iskustvene grupe, socio edukativne programe i sl. )</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj uspostavljenih programa</li> <li>– Broj akreditovanih programa</li> <li>– Broj sprovedenih programa i broj korisnika/ca</li> </ul>                         | Organizacije civilnog društva u saradnji sa Zavodom za socijalnu i dječju zaštitu  | Kontinuirano 2020-2024   | Lokalna samouprava, Donatori                                |
| <b>3.7. Unaprijediti rad lokalnog SOS telefona za nasilje nad ženama i djecom</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Licencirana usluga SOS telefona i obezbijeđena institucionalna podrška za njeno funkcionisanje</li> </ul>   | Pružaooc usluge/organiyacija civilng društva u saradnji sa Opštinom/Kancelarijom za rodnu ravnopravnost i Ministarstvom rada i socijalnog staranja | 2020                     | Lokalna samouprava, nadležna ministarstva                   |
| <b>3.8. Edukacija stručnjaka o prepoznavanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici sa posebnim akcentom na Protokol, u svim državnim organima</b>                | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj održanih obuka na godišnjem nivou (minimjm 1 obuka)</li> <li>– Broj polaznika obuka na godišnjem nivou (minimum 20)</li> </ul>                             | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa organizacijama civilnog društva, CSR, Upravom policije, pravosuđem                        | Kontinuirano 2020-2024   | Lokalna samouprava, nadležna ministarstva Donatori,         |

|   |   |   |                        |   |
|---|---|---|------------------------|---|
| <b>3.9. Uspostaviti uslugu Krizni centar na loklanom nivou za žrtve rodno zasnovanog nasilja u skladu sa Istambulskom konvencijom</b> | – Uspostavljena usluga u skladu sa propisanim standardima       | Opština u saradnji sa organizacijama civilnog društva iMRSS | 2020-2021              | Lokalna samouprava, nadležna ministarstva, donatori |
| <b>3.10. Organizovati multisektorske sastanke na lokalnom nivou u cilju razmjene iskustava i prakse</b>                               | – Organizovan minimum 1 sastanak godišnje<br>– Broj učesnika/ca | CSR, organizacije civilnog društva                          | Kontinuirano 2020-2024 | Lokalna samouprava, donatori                        |

#### 4. RODNA RAVNOPRAVNOST U EKONOMIJI

**Strateški cilj 4: Ravnopravan pristup žena i muškaraca ekonomskim resursima i smanjenje svih oblike diskriminacije na tržištu rada.**

Specifični ciljevi:

Cilj 4.1. Povećana svijest o važnosti efikasne primjenu zakona i smanjena rodno bazirana diskriminacija na tržištu rada.

Cilj 4.2. Povećana zapošljivost žena, posebno teže zapošljivih kategorija (mladih žena, samohranih majki, žena sa invaliditetom, Romkinja) i njihovo veće uključivanje u programe neformalnog obrazovanja za sticanje novih znanja i vještina.

Cilj 4.3. Obezbjediavanje posebnih mjera podrške za razvoj preduzetništva i samozapošljavanja žena na lokalnom nivou.

Cilj 4.4. Povećanje stepena usklađenosti radnih i porodičnih obaveza žena i muškaraca.

| AKTIVNOSTI  | POKAZATELJI USPJEHA (INDIKATORI)  | NOSIOCI AKTIVNOSTI   | VRIJEME REALIZACIJE | IZVORI FINANSIRANJA                  |
|---|---|--|---------------------|--------------------------------------|
| <b>4.1. Promocija zakonske regulative iz oblasti zaštite na radu, posebno zaštite žena i okvira za borbu protiv rodno bazirane diskriminacije na tržištu rada</b> | – Minimum jedan događaj godišnje organizovan a ovu temu.<br>– Broj: priloga u medijima, distribuiranog info materijala, podnesenih prijava i<br>– Procesuiranih slučajeva | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa ZZZCG – Biro rada BP, organizacijama civilnog društva, medijima | 2020 - 2024         | Redovna budžetska sredstva, donatori |

|  |   |  |   |   |
|--|---|--|---|---|
| <b>4.2. Formiranje baze podataka o ženskompreduzetništvu u Bijelom Polju i podsticanje preduzetništva žena, posebno mladih žena, samohranih majki, žena sa seoskog područja, žena sa invaliditetom</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Kreirana baza podataka o ženskom preduzetništvu u Bijelom Polju.</li> <li>– Organizovan minimum jedan događaj koji ouplja žene preduzetnice (sajam, okrugli sto ili sl)</li> </ul>   | Opština/Kancelarija za rodnuravnopravnost u saradnji sa ZZZCG – Biro rada BP, biznis sektorom (udruženja žena preduzetnica, Privederna komora, Unija poslodavaca) i organizacijama civilnog društva, medijima  | 2020 - 2024   | Lokalna samouprava, Nadležna ministarstva Donatori,   |
| <b>4.3. Organizovanje aktivnosti za veću vidljivost i ekonomsku participaciju žena sa sela</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Formiranje sekcija za domaću radinost.</li> <li>– Organizovano minimum jedno studijsko putovanje sa razmjenom iskustva</li> <li>– Broj događaja, radionica, sajmovi na godišnjem nivou (minimum jedan)</li> <li>– Broj žena koje su učetovovale.</li> <li>– Broj posjetilaca.</li> <li>– Broj medijskih članaka/priloga</li> </ul> | Opština/Kancelarija za rodnuravnopravnost u saradnji sa ZZZCG – Biro rada BP, biznis sektorom (udruženja žena preduzetnica, Privederna komora, Unija poslodavaca) i organizacijama civilnog društva i medijima | Formiranje Fonda do I kvartala 2021.god<br><br>Rad Fonda – kontinuirano | Budžet Opštine, Sredstva tužilaštva primejnom instituta odloženog gonjenja, Sredstva iz donacija i projektnih aktivnost |
| <b>4.4. Sprovedenje kampanje za bolju usklađenosti radnih i porodičnih obaveza</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Sprovedena minum 7 dnevna kampanja godišnje na ovu temu koja će uljučiti medije.</li> <li>– Broj i vrsta događaja, broj učesnika/ca.</li> <li>– Broj medijskih članaka</li> </ul>  | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), organizacijama civilnog društva i medijima                            | Kontinuirano 2020 - 2024  | Redovna budžetska sredstva, donatori  |
| <b>4.5. Uključivanje žena u sve mjere aktivne politike zapošljavanja</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj žena i vrsta programa u kojima su uključene žene (prekvalifikacije, dokvalifikacije, javni radovi, obuke za dodatna znanja)</li> </ul>  | ZZZCG – Biro rada BP   | Kontinuirano 2020-2024  | Redovna budžetska sredstva  |
| <b>4.6. Organizovanje medijske kampanje za unapređenje shvatanja šire javnosti zaizmjenu tradicionalnog pristupa imovini i vlasništvu nad imovinom koju nasledjuju ženska djeca</b>                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Sprovedena kampanja jednom u dvije godine</li> </ul>   | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu   | Kontinuirano 2020-2024  | Lokalna samouprava, donatori  |



|  |  |   |                        |                    |
|--|--|---|------------------------|--------------------|
|  |  | ravnopravnost), organizacijama civilnog društva i medijima                                |                        |                    |
| <b>4.7. Obezbijeđen godišnji budžet za nepovratna sredstva za osnaživanje ženskog preduzetništva</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Urađena analiza</li> <li>– Obezbijeđen godišnji budžet</li> <li>– Broj žena korisnica ovih sredstava</li> </ul> | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa UNDP i Ženskom političkom mrežom | Kontinuirano 2020-2024 | Lokalna samouprava |

## 5. POLITIKA I ODLUČIVANJE

### Strateški cilj 5: Ravnopravno učešće žena muškaraca na svim nivoima odlučivanja

Specifični ciljevi:

Cilj 5.1. Povećan broj žena zainteresovanih, uključenih i edukovanih za oblasti politika i odlučivanje.

Cilj 5.2. Postignuta uravnotežena zastupljenost žena i muškaraca u zakonodavnoj vlasti na loklanom nivou.

Cilj 5.3. Unaprijeđena uloga žene u procesima izgradnje društvene kohezije i institucije i organizacije na loklanomnivou upoznate sa načelima Rezolucije 1325 Savjeta bezbjednosti UN – Žene, mir i bezbjednost.

| AKTIVNOSTI  | POKAZATELJI USPJEHA (INDIKATORI)  | NOSIOCI AKTIVNOSTI  | VRIJEME REALIZACIJE | IZVORI FINANSIRANJA                  |
|---|---|---|---------------------|--------------------------------------|
| <b>5.1. Edukacija i medijska kampanja o potrebi i načinima većeg političkog angažovanja žena</b>                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Sprovedena minimum jedna obuka godišnje na ovu temu</li> <li>– Organizovanje kampanje u godini izbora</li> </ul> | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), UNDP, organizacijama civilnog društva i medijima | 2020 - 2024         | Redovna budžetska sredstva, donatori |
| <b>5.2. Organizoavnje edukativnih aktivnosti za predstvanike institucija i organizacija o nacionalnoj zakonskoj</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Sprovedena minimum jedna obuka godišnje na ovu temu</li> </ul>   | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa Ministarstvom za   | 2020 - 2024         | Redovna budžetska                    |

|  |  |  |                                  |                                      |
|--|--|--|----------------------------------|--------------------------------------|
| <b>regulativi iz oblasti rodne ravnopravnosti i ženskim ljudskim pravima</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Obučeno minimum 25 osoba</li> </ul>   | ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), organizacijama civilnog društva   |                                  | sredstva, donatori                   |
| <b>5.3. Formiranje kluba žena odbornica iz svih političkih partija.</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Formiran klub.</li> <li>– Izrađen programa rada koji obuhvata listu zajedničkih aktivnosti u oblasti postizanja rodne ravnopravnosti.</li> <li>– Najmanje jedna aktivnost godišnje realizovana kroz zajedničku akciju žena iz parlamentarnih partija.</li> </ul>  | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa UNDP i Ženskom političkom mrežom  | 2021.god                         | Redovna budžetska sredstva           |
| <b>5.4. Održavanje tematske godišnje sjednice loklanog parlamenta na temu rodne ravnopravnosti.</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Održana sjednica.</li> <li>– Broj i procenat prisutnih.</li> </ul>  | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa lokalnim parlamentom i Savjetom za Rodnu ravnopravnost  | Kontinuirano 2020-2024           | Redovna budžetska sredstva           |
| <b>5.5. Organizovanje Dana otvorenih vrata, za kontakt sa odbornicima/cama i upoznavanje sa radom lokalnog parlamenta i podsticanje aktivnijeg učešća žena i podizanja svijesti o značaju učešća u ovoj i sličnim aktivnostima</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Organizovan minimum jedan Dan otvorenih vrata godišnje - akcija u kojoj su vratalokalnog parlamenta otvorena jednom u godiniza sve građanke koje žele razgovaraju sa parlamentaricama/kama, kada se mogu informisati radu tog predstavničkog tijela i sl.</li> <li>– Broj žena koje su učestvovala</li> </ul> | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa lokalnim parlamentom i Savjetom za Rodnu ravnopravnost, organizacijama civilnog društva, političkim partijama, neformalnim grupama žena | Jednom godišnje<br><br>2020-2024 | Redovna budžetska sredstva           |
| <b>5.6. Organizovati informativne i edukativne aktivnosti za institucije i organizacije na loklanom nivou na temu načela Rezolucije 1325 Savjeta bezbjednosti UN – Žene, mir i bezbjednost i koncepta društvene kohezije</b>       | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Sprovedena minimum jedna aktivnost – obuka, priprema informativnog materijala i sl. godišnje na ovu temu</li> <li>– Uključeno (informisano, obučeno) minimum 25 osoba godišnje</li> </ul>   | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), UNDP, organizacijama civilnog društva i medijima        | Kontinuirano 2020-2024           | Redovna budžetska sredstva, donatori |

|   |   |   |  |                                      |
|---|---|---|--|--------------------------------------|
| <b>5.7. Uspostavljanje mreže za pravnu i savjetodavnu podršku u slučajevima diskriminacije po osnovu pola, seksualnog uznemiravanja, invaliditeta, etničke pripadnosti, starosti i zdravstvenog stanja u skladu sa relevantnim zakonskim okvirima, posebno Zakonom o rodnoj ravnopravnosti i Zakonom o zabrani diskriminacije</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Upostavljena mreža</li> <li>– Organizovana obuka članova/ica mreže</li> <li>– Usvojen pravilnik o radu</li> <li>– Broj žena koje na godišnjem nivou kontaktiraju Mrežu</li> <li>– Broj i vrsta predmeta</li> </ul> | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa organizacijama civilnog društva, Osnovnim sudom, Sudom za prekršaje, Upravom policije, CSR, Domom zdravlja | Osnivanje 2021.god<br><br>Rad kontinuirano 2019-2023 | Redovna budžetska sredstva, donatori |
|---|---|---|--|--------------------------------------|

## 6. INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA KREIRANJE I SPROVOĐENJE POLITIKE ZA RODNU RAVNOPRAVNOST

### Strateški cilj 6: Jačanje i unapređivanje mehanizama za postizanje rodne ravnopravnosti

Specifični ciljevi:

Cilj 6.1. Uspostavljanje sistema rodno budžetiranja na nivou lokalne samouprave.

Cilj 6.2. Povećanje informisanosti građana/ki o aktivnostima Opštine Bijelo Polje u oblasti postizanja rodne ravnopravnosti i povećanje vidljivosti rada Kancelarije za rodnu ravnopravnost .

Cilj 6.3. Unapređenje saradnje Kancelarije za rodnu ravnopravnost i ostalih relevantnih aktera na lokalnom i nacionalnom nivou u oblasti kreiranja i sprovođenja politika rodne ravnopravnosti.

| AKTIVNOSTI   | POKAZATELJI USPJEHA (INDIKATORI)   | NOSIOCI AKTIVNOSTI   | VRIJEME REALIZACIJE | IZVORI FINANSIRANJA        |
|--|--|--|---------------------|----------------------------|
| <b>6.1. Uspostavljanje rodno senzitivnog budžeta na nivou lokalne samouprave</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Realizovana jedna obuka na ovu temu, za predstavnike Sekretarijata za finansije, SO Bijelo Polje</li> </ul> | Opština – Sekretariat za finansije i SO Bijelo Polje u saradnji sa Kancelarijom za rodnu ravnopravnost, Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost), UNDP, OSCE, organizacijama | 2020 - 2024         | Redovna budžetska sredstva |

|   |   |   |  |                            |
|---|---|---|--|----------------------------|
|   |   | civilnog društva  |  |                            |
| <b>6.2. Jačanje saradnje sa drugim opštinama u okviru mreže koordinatorki/a nanacionalnom nivou.</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj redovnih konsultacija, sastanaka i seminara u okviru uspostavljene mreže</li> </ul>   | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost) | 2020 - 2024  | Redovna budžetska sredstva |
| <b>6.3. Promocija rada Kancelarije za rodnu ravnopravnost kao i LAP-a za rodnu ravnopravnost i postignuća njegovog sprovođenja.</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Boj aktivnosti informisanja i promocije.</li> <li>– Objavljivanje godišnjeg izvještaja na sajtu opštine.</li> <li>– Promocija rezultata putem medija i društvenih mreža</li> </ul> | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa medijima   | Kontinuirano 2020 - 2024   | Redovna budžetska sredstva |
| <b>6.4. Obilježavanje 8. marta kroz informisanje javnosti o istoriji praznika i borbi za ženska prava.</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj i vrsta aktivnosti.</li> <li>– Stapanje promotivnog materijala i informisanje putem medija i društvenih mreža</li> </ul>  | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost, Savjet za Rodnu ravnopravnost, organizacije civilnog društva                                | Kontinuirano 2020-2024   | Redovna budžetska sredstva |
| <b>6.5. Izrada sajta Kancelarije za rodnu ravnopravnost i/ili profila na društveim mrežama za redovno informisanje o aktivnostima i povećanje vidljivosti rada opštine u ovoj oblasti i same teme rodne ravnopravnosti.</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Izrađen/unaprijeđen sajt/ili profilna društvenim mrežama</li> <li>– Broj infomracija</li> <li>– Broj pregleda novosti</li> <li>– Broj pratilaca na društvenim mrežama</li> </ul>   | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji   | Izrada/unapreženje 2020<br><br>Postavljanje informacija - kontinuirano 2020-2024 | Redovna budžetska sredstva |
| <b>6.6. Potpisivanje i sprovođenje Memoranduma o saradnji Kancelarije za rodnu ravnopravnost i relevantnih institucija</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Potpisan Memorandum</li> <li>– Minimum jedan sastanak godišnje organizovan na temu saradnje u oblasti rodne ravnopravnosti i sprovođenja aktivnosti iz LAP-a.</li> </ul>           | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji   | Kontinuirano 2020-2024   | Redovna budžetska sredstva |

## 7. MEDIJI, KULTURA I SPORT

### Strateški cilj 7: Postizanje rodne ravnopravnosti u medijima, sportu i kulturi - eliminacija predrasuda, stereotipa i afirmacija ženskog stvaralaštva

Specifični ciljevi:

Cilj 7.1. Unaprijeđeno znanje zaposlenih u medijima o rodnoj ravnopravnosti.

Cilj 7.2. Otvaranje novih kulturnih prostora za žene i afirmacija ženskog stvaralaštva i doprinosa razvoju zajednice.

Cilj 7.3. Povećanje mogućnosti za uključenosti veća afirmisanosti žena u/iz Bijelog Polja u sportu

| AKTIVNOSTI  | POKAZATELJI USPJEHA (INDIKATORI)  | NOSIOCI AKTIVNOSTI  | VRIJEME REALIZACIJE         | IZVORI FINANSIRANJA              |
|---|---|---|-----------------------------|----------------------------------|
| <b>Organizovanje obuka za zaposlene u medijima na temu rodne ravnopravnosti (predstavljanje zakonskog i strateškog okvira, značaja zastupljenosti u medijima i sl.)</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Predstavljanje rezultata objavljenih istraživanja o položaju žena u medijima</li> <li>– Organizovanje minimum jedne obuke za medije u dvije godine.</li> </ul> | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa udruženjima medija, organizacijama civilnog društva, međunarodnim organizacijama | Kontinuirano<br>2020 - 2024 | Redovna<br>budžetska<br>sredstva |
| <b>Povećanje broja i podrška sportsko-rekreativnim klubovima za žene</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj ženskih klubova</li> <li>– Broj žena, pogotovo mladih 15 do 30 godina koje učestvuju u aktivnostima klubova</li> </ul>                                    | Opština – Sekretarijat za sport   | Kontinuirano<br>2020-2024   | Redovna<br>budžetska<br>sredstva |
| <b>Medijska kampanja za animiranje javnosti za predlaganje žena kandidatkinja za dobijanje 3.januarske nagrade i drugih javnih priznanja i nagrada.</b>                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj žena koje su kandidovane</li> <li>– Broj žena koje su dobile neku od nagrada.</li> </ul>  | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava (Odjeljenje za rodnu ravnopravnost)   | 2020 - 2024                 | Redovna<br>budžetska<br>sredstva |
| <b>Publikovati istraživanje o zaslužnim ženama Bijelog polja</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Broj i vrsta aktivnosti.</li> <li>– Stapanje promotivnog materijala i informisanje putem medija i društvenih mreža</li> </ul>                                  | Opština/Kancelarija za rodnu ravnopravnost, Savjet za Rodnu ravnopravnost, organizacije civilnog društva                                  | Kontinuirano<br>2020-2024   | Redovna<br>budžetska<br>sredstva |
| <b>Ustanoviti lokalno priznanje za žensko za stvaralaštvo, inovativnost, kreativnost</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– Uspostavljeno priznanje</li> </ul>   | Opština/Kancelarija   | 2021                        | Redovna                          |

|  |  |  |            |                            |
|--|--|--|------------|----------------------------|
| <b>u svim oblastima društvenog života</b>                    | – Broj prijavljenih i nagrađenih žena  | za rodnu ravnopravnost, Savjet za Rodnu ravnopravnost, organizacije civilnog društva |            | budžetska sredstva         |
| <b>Organizovanje nedjelje ženskog stvaralaštva u kulturi</b> | – Broj i vrsta programa<br>– Broj žena koje su ušestvovala<br>– Broj posjetilaca/posjetiteljki | Opština – Sekretarijat za kulturu  | 2020- 2024 | Redovna budžetska sredstva |

## PLAN PRAĆENJA SPROVOĐENJA I PROCJENA USPJEŠNOSTI

Praćenje sprovođenja plana (monitoring) realizacije Lokalnog plana biće rađen kontinuirano i u odnosu na indikatore tj. pokazatelje uspješnosti koji su definisani na nivou aktivnosti i nalaze se u sklopu tabele akcionog plana. Ovakav pristup omogućava da se tokom same realizacije procjenjuje kvalitet sprovođenja nekih aktivnosti, njihova opravdanost u datom vremenskom trenutku i shodno tome nastavlja sa planiranim načinom ili predlažu neka prikladnija rješenja i sam akcioni plan u nekim dijelovima mijenja.

Procjena uspješnosti (evaluacija) sprovođenja plana (evaluacija) radiće se na godišnjem nivou, u skladu sa dinamikom njegovog usvajanja.

Finalna procjena uspješnosti čitavog plana biće urađena na kraju cijelog ciklusa tj. po isteku samog plana (vremenski određenog perioda na koji je plan napravljen).

Pored organa lokalne uprave nadležnog za oblast društvene djelatnosti i Kancelarije za rodnu ravnopravnost, u cilju praćenja sprovođenja plana potrebno je osnovati Radnu grupu/tim za praćenje realizacije lokalnog plana, koju će činiti predstavnici/e institucija i organizacija, te nezavisni stručnjaci/stručnjakinje sa znanjem i iskustvom u ovoj oblasti.

Finalna evaluacija tj. procjena uspješnosti čitavog plana biće urađena po isteku vremenski određenog perioda na koji je plan napravljen. Ova procjena treba da bude urađena u skladu sa metodologijom koja uključuje sve relevantne aktere na lokalnom nivou (institucije, organizacije civilnog društva, širu zajednicu). Preporuke dobijene ovim procesom ugradiće se u proces izradenog lokalnog plana.